

забезпечення, що залишає свій відбиток на ефективності управління даними галузями. В контексті зазначених тенденцій актуалізується проблема соціологічного аналізу інституційних перетворень як важливого чинника функціонування суспільства.

Основою розвитку українського суспільства є створення певної збалансованої системи соціальних інститутів, що можуть ефективно функціонувати відповідно умовам і викликам сучасності. Соціальні інститути є відносно стійким комплексом соціальних норм і регулятивних принципів, основним призначенням яких є організація та регулювання певних сфер людської життєдіяльності і забезпечення її функціонування як цілісної впорядкованої системи. Соціальні інститути дозволяють цивілізаційним системам ефективно протистояти загрози наростання ентропії не лише завдяки виконанню суб'єктами зовнішніх нормативних приписів, а й завдяки цінностям, які справляють орієнтаційний і регулятивний вплив на мотиви їхньої соціальної поведінки.

У перехідний період соціальні інститути можуть виникати самостійно, без видимої участі держави, у відповідь на потреби соціальних агентів. Проте при цьому можуть виникнути соціально недоцільні інститути. Держава за таких умов повинна активно впливати на інституційне середовище суспільства, тому що спонтанне виникнення та селекція інститутів далеко не завжди відбирає найкращі, оптимальні варіанти розвитку соціальної системи.

Важливо зауважити, що інституційні перетворення можуть бути ендегенними і екзогенними. До ендегенних перетворень можна віднести трансформації інституційної структури суспільства, що здійснюються шляхом еволюційних змін наявних у суспільстві норм, правил, цінностей, традицій, що власне і складають основу інститутів. Соціальні інститути, що потребують ендегенних (внутрішніх) перетворень, характеризуються невідповідністю функціонування потребам суспільства (дисфункціональністю), що вимагає його трансформації, поглибленої спеціалізації діяльності. Тобто, ендегенні перетворення соціальних інститутів відбуваються переважно через те, що той чи інший інститут перестає ефективно виконувати свої функції, не має можливості досягати поставленої мети, а також сприяти задоволенню потреб і інтересів певних соціальних груп. Так, наприклад інститути кредиту, грошей, що з часом втрачають свою цінність, значимість, потребують впровадження нових тенденцій і форм розвитку. Відновити або покращити ефективність функціонування соціального інституту можна завдяки його реорганізації, глибинній спеціалізації, тобто створенню нових, більш диференційованих структур, що будуть діяти на основі інших стандартів, норм, правил і приписів.

Отже, в умовах розвитку сучасного суспільства спрямованість інституціональних перетворень і форми їх реалізації визначаються особливостями соціально-економічного і культурного середовища, в якому